

Rondetafel over instroom in het vertaalvak

De Taalunie maakt zich sterk voor een gezonde vertaalsector die op een verantwoorde manier meegaat met de laatste ontwikkelingen. Ze wil zich bovendien inzetten voor het aantrekken van nieuwe vertalers. In overleg met de Europese Commissie en het platform van vertaalopleidingen P-Stevin en de Belgische Kamer van Vertalers en Tolken organiseerde de Taalunie daarom een rondetafel over de instroom in het vertaalvak. De instroom in het vertaalvak staat onder druk door een complex van verschillende oorzaken, onder meer de technologische ontwikkelingen, de beeldvorming van het vak, de instroom in talenstudies en onzekerheid over de toekomst.

De rondetafel vond plaats op dinsdag **19 november** in Breda. Er namen ruim 35 vertegenwoordigers vanuit vertaalopleidingen en het beroepsveld deel. Onder begeleiding van Maaïke Verrips (de Taalstudio) gingen de aanwezigen enthousiast met elkaar in gesprek over de uitdagingen in het vertaalvak en de daarvoor benodigde oplossingen.

In de ochtend werden eerst belangrijke uitdagingen voor de sector voor het voetlicht gebracht. Naomi Gilchrist (Society for English-language professionals based in the Netherlands) en Jan van Oosten (DG Vertaling Europese Commissie) spraken over beeldvorming en realiteit binnen het vertaalvak. Vervolgens gingen Ingeborg Verduin (Tekom) en Jeroen Steel (Belgische Kamer van Vertalers en Tolken) in op de vraag welke competenties nodig zijn voor de vertalers van de (nabije) toekomst en hoe we vertalers daarop voorbereiden. Tot slot kwamen Gys-Walt van Egdom (Universiteit Utrecht) en Jorn Wensink (Wenslation) aan het woord om duidelijk te maken wat het vertaalvak leuk maakt voor jonge professionals.

In het middagedeelte gingen de aanwezigen uiteen in subgroepjes om over de verschillende benoemde uitdagingen met elkaar in discussie te gaan en oplossingsrichtingen te benoemen. Deze gesprekken werden geleid door Gea Schelhaas (Expertisecentrum Literair Vertalen), Jeroen Steel (Belgische Kamer van Vertalers en Tolken), Karlijn Waterman (Taalunie) en Folkert de Vriend (Taalunie).

Thema 1: Beeldvorming en realiteit

De deelnemers gaven onder meer aan dat in de buitenwereld het beeld bestaat dat vertalen gemakkelijk is, dat taaltechnologie cool is, en dat er juist door die technologische ontwikkelingen binnenkort geen geld meer is te verdienen als vertaler. Om de realiteit rond het vak beter voor het voetlicht te brengen, stelden de deelnemers de volgende oplossingsmogelijkheden voor:

- Klanten kunnen nog veel beter geïnformeerd worden over wat vertalen inhoudt en waarom de menselijke inbreng vaak ontoontbeerlijk is en meerwaarde biedt.
- De markt heeft behoefte aan inzichten over het vertaal- en productieproces. Er is meer bewustwording nodig van valkuilen, de impact van vertaalfouten en het belang van interculturele kennis.
- Zichtbaarheid is belangrijk. Vaak is er gewoon géén beeld van wat vertalers doen.
- Het is belangrijk dat de sector gezamenlijk een goed verhaal heeft over vertalen. Er is een nieuw en positief narratief nodig. Het negatieve frame moet niet versterkt worden door dat te reproduceren.
- Iedereen in de sector zou dit gedeelde verhaal moeten verspreiden op sociale media en bij bijeenkomsten.
- Communicatie hierover zou ook gericht moeten worden op – aankomende - studenten; de vertalers van de toekomst.
- Professionele vertalers zouden meer kunnen worden ingezet bij het onderwijs.
- Er zouden ambassadeurs ingeschakeld kunnen worden. Dat zijn in de eerste plaats (trotse) vertalers, maar ook tevreden klanten met een goed beeld van de meerwaarde van een vertaler.
- De vraag vanuit de markt naar vertalers kan veel positiever benoemd worden. Tegenover dalende tarieven staat voor een deel van de vertalers ook een stijging van de productiviteit; tools kunnen vertalers helpen bij hun werk. AI is geen vijand, maar gereedschap.

- Een advies aan de vertaalcollega's: geef geen gratis kennis weg. Schat je eigen expertise op waarde. Vertalers kunnen vertaalconsultants worden.
- Benadruk niet alleen de economische kant, maar speel ook in op gevoel en het belang van ethiek. Bedrijven willen zich in principe graag goed gedragen.
- Er zou samen met communicatiecollega's over branding en naamgeving moeten worden nagedacht.
- Als concrete eerste actie zou er een collectief gevormd kunnen worden waarbinnen samen verder gewerkt wordt en er van elkaar kan worden geleerd. Daarbij is het wenselijk dat er iemand namens de beroepsgroep naar buiten kan treden. Omdat iedereen druk is met het eigen dagelijkse werk, zou er dus iemand vrijgemaakt / financieel ondersteund moeten worden om de kar te trekken.

Thema 2: Competenties vertalers

Het doel van deze sessie was om scherp te krijgen wat vertalers nu en in de toekomst moeten kunnen, en wat ze daarvoor moeten (bij)leren. De deelnemers benoemden de volgende punten:

- Er is een behoefte aan kennis. De hedendaagse taalprofessionals moeten weten hoe ze efficiënt kunnen werken met termenbanken en voldoen aan LQA-modellen. Dit laatste is essentieel om te voldoen aan bepaalde normen inzake duidelijkheid, nauwkeurigheid en consistentie.
- In functie van een of meerdere specialisaties moeten taalprofessionals beschikken over de nodige achtergrondkennis.
- Schoolverlaters blijken niet altijd zelfredzaam. Vaak is er een tekort aan basiskennis op het gebied van softwareprogramma's (bv. Microsoft)
- In het huidige digitale tijdperk moet er voldoende aandacht worden besteed aan deontologie (AVG, vertrouwelijkheid van informatie, ...)
- Binnen dezelfde context is er nood aan een "gezonde" kritische instelling ten opzichte van tools (AI, DeepL, ...)
- Taalprofessionals moeten ook beschikken over voldoende beoordelingsvaardigheden (MT versus menselijke vertaling)
- In dit onzekere klimaat is ook een stevige dosis realiteitszin aan de orde. Taalprofessionals moeten hun keuzes goed blijven afwegen: al dan niet aannemen van opdrachten, meegaan in het post-editingverhaal van de klant, diversifiëren (naast vertalen bijvoorbeeld ook copywriting, lesgeven), specialiseren in een bepaalde niche, ...
- Anno 2025 is adaptatief vermogen een absolute must. Vanuit een leergierige attitude steeds op hoogte blijven (bijvoorbeeld permanente bijscholing). Het idee dat je bewust onbekwaam bent in bepaalde vaardigheden kan ook versterkend werken om scherp te blijven. Op commercieel vlak is het ook belangrijk de nodige flexibiliteit aan de dag te leggen. Zo kan je meerwaarde bieden aan klanten als je strategisch meedenkt.

In deze sessie werd ook aangegeven dat het interessant zou zijn om PE-punten uitwisselbaar te maken tussen Nederland en Vlaanderen.

Thema 3: Hoe brengen we het vak en het belang ervan voor het voetlicht?

Binnen dit thema was veel aandacht voor de vraag welke aspecten van het vak voor het voetlicht gebracht moeten worden bij potentiële nieuwe vertalers (middelbare scholieren, studenten, instromers), en hoe je dit dan het beste doet. De deelnemers benoemden de volgende punten:

- De campagne ‘Duik in taal’ van het Vlaams Talenplatform is een goed en inspirerend voorbeeld. Met deze campagne wordt in Vlaanderen op verschillende manieren het belang van talenstudies voor het voetlicht gebracht bij zowel leraren, ouders als bedrijven. Het Vlaams Talenplatform heeft onder meer extra materialen gemaakt voor middelbare scholen rond taaltechnologie.
- In Nederland worden vanuit het Directoraat-generaal Vertalen van de Europese Commissie en de European Master's in Translation acties ondernomen richting middelbare scholen om het belang van talenstudies onder de aandacht te brengen.
- Er werd gesuggereerd om het belang van machinevertaalvaardigheid voor de maatschappij breder onder de aandacht te brengen. Ook zou er gebundeld aandacht voor het vak gevraagd kunnen worden door samen te werken binnen de Week van de Vertaler.
- Vertalers zouden zich er bewust van moeten zijn dat ze zelf ook altijd ambassadeur zijn van hun eigen vak.
- Naast taalkundige expertise zijn ook vaardigheden op het vlak van marketing erg belangrijk geworden.
- Ook bij Levende Talen wordt nagedacht over manieren om AI in het talenonderwijs te brengen.
- Op HR-evenementen kunnen presentaties gegeven worden over de meerwaarde die vertalers en taalprofessionals bieden, met concrete voorbeelden. Er zijn goede voorbeelden van taalprofessionals die hebben gezorgd voor sterke internationale omzetverhoging.

Vervolgstappen

Verschillende van de deelnemers aan de rondetafel gaven aan het einde van de dag aan dat ze graag bereid zijn om aan de slag te gaan met een of meerdere van de benoemde oplossingsrichtingen. Met hen vinden nu vervolggesprekken plaats.